

Afsnit 6.

1910 til 1939.

Dette afsnit handler meget om hvad der foregik uden for Danmarks grænser, med starten af den 1. verdenskrig og revolutionen i Rusland, over mellemkrigsårene til "De Brølende Tyvere" i USA, indtil krakket i Wall Street, og optakten til anden verdenskrig.

Men også Danske kvinders valgret i 1915, salget af Dansk Vestindien, genforeningen og Danmarks civile lufthavn i København, bliver omtalt.

1910.

Rigshospitalet indvies på Fælled

P.A. Alberti, venstre finansminister, idømmes 8 år fængsel for at have bedraget Den Sjællandske Bondestands Sparekasse. I 1908 havde han svindlet Banken for 15. millioner, hvad der svarede til en femtedel af statens samlede årsindtægter.

1912.

Det var det år, hvor det "synkefri" skib Titanic sank.

På sin jomfrurejse til New York, stødte det på et isbjerg den 15. april 1912. kl. 2.20, og sank.

1914.

Den første verdenskrig begynder.

At der ville udbryde en krig var vel ikke så overraskende, med de alliancer og politiske konstellationer der var opstået mellem England/Frankrig og Rusland i den ene alliance og Østrig/Ungarn og Tyskland i en anden alliance. På Balkan var en stærk nationalisme vokset frem, allerede dengang var der krige i området, men det var lykkedes Serbien, Montenegro og Bosnien-Hercegovina at opnå en vis uafhængighed. Alle disse alliancer betød at fronterne efterhånden var trukket skarpt op.

Da Østrig-Ungarns tronfølger og hans hustru blev dræbt ved et attentat i Sarajevo, fik det krudttønden til at eksplodere.

Østrig forhørte sig hos Tyskland hvordan de ville forholde sig til en krig mellem Østrig og Serbien.

Den Tyske kansler svarede, at de ikke ville blande sig i denne uoverensstemmelse, men Østrig/Ungarn ville få den opbakning som man kunne forvente af en alliance.

Herefter erklærede Østrig Serbien krig. Da Serbien var i forbund med Rusland, indledte de en mobilisering af hæren, og det blev årsagen til at Tyskland erklærede Rusland krig, hvilket førte til en fransk mobilisering, der igen betød at Tyskland den 2. august erklærede Frankrig krig.

Efter den første Tyske offensiv, hvor en fremrykning blev standset af franske og engelske tropper, udviklede krigen sig til en skyttegravskrig. Den gamle taktik duede imidlertid ikke til de langt kraftigere våben som soldaterne nu var i besiddelse af. Hundrede tusinder af soldater blev dræbt medens fronterne kun rykkedes ganske lidt. I et forsøg på at ændre på den fastlåste situation, brugte tyskerne i 1915 giftgas. Det kom til at koste tusinder af soldater livet, inden gasmaskerne - som var en ny opfindelse - kom til fronten, og der dermed blev sat en stopper for den trussel.

På østfronten mødte tyskerne ikke den samme modstand, for Rusland var et land i opløsning, i marts 1917 brød en revolution ud, og ved en ny revolution i efteråret tog bolsjevikkerne magten.

De indgik en fredaftale på tyske præmisser, det betød at situationen blev alvorlig for Frankrig og England da tyskerne nu kunne koncentrere sig om vestfronten.

Som en konsekvens af krigshandlingerne og Den Russiske revolution, der efterhånden fik større konsekvens for USA, besluttede præsident Wilson i april 1917, at USA skulle gå ind i krigen. Det fik en altafgørende indflydelse på krigen, og i løbet af efteråret 1918 lykkedes det de vestallierede, at gennemtvinge en våbenhvile i november 1918.

1915.

Den 10. juni 1915 underskrev Christian 10. den grundlov der gav de danske kvinder valgret. Om aftenen gik omkring 20.000 kvinder til Amalienborg for at takke majestæten.

1917.

Efter i 251 år at have vejet over Sankt Thomas, blev Dannebrog taget ned og det amerikanske flag gik til tops som et synligt bevis på, at de tre vestindiske øer Sankt Thomas, Sankt Jan og Sankt Croix nu tilhørte De Forenede Stater. Danmark havde nu kun sine besiddelser i Nordatlanten tilbage, dog ikke som kolonier, men en del af det danske rige.

Der udbrød revolution i Rusland i marts 1917, og der russiske Zarstyre blev væltet.

Baggrunden var den ganske enkle, at magten tilhørte en lille elite omkring Zaren. Hovedparten af russerne var fattige, og en stor del af dem var bønder der indtil 1861 havde levet i livegenskab, hvilket var det samme som at de var slaver. Godsejerne kunne frit straffe eller sælge dem.

Efter 1861 fik bønderne deres personlige frihed og retten til at eje jord, men da den skulle købes af godsejerne, var de økonomisk stadig ikke frie, for jorden var dyr. Derfor blev det kun til små jordlodder af dårlig kvalitet, så mange måtte fortsætte med at arbejde for godsejerne for at overleve. De revolutionære partier var, Socialdemokraterne - som var delt i bolsjevikkerne, der betød flertallet og mensjevikkerne, der betød mindretallet - og så de Socialrevolutionære, og de mente at det var nødvendigt med et totalt brud med Zaren.

1918.

Den første verdenskrig sluttede i november med en våbenhvile, men rædslerne fra krigen fortsatte, nu i en anden form, nemlig Den Spanske Syge, en ondartet influenzavirus der inficerede halvdelen af verdens befolkning, hvoraf et sted mellem 20 til 40 millioner døde.

Island bliver en selvstændig stat i union med Danmark, således varetog Danmark, Islands udenrigspolitik indtil besættelsen af Danmark i 1940. I 1944 blev Island erklæret for republik

1919.

Spørgsmålet om sønderjyllands genforening med Danmark, blev først rejst i det Tyske parlament i 1918 af de Sønderjyske repræsentanter. På Versailleskonferencen i 1919, blev det besluttet at hold folkeafstemning i Sønderjylland, for at afgøre om det skulle høre til Danmark eller Tyskland. Slesvig blev delt op i 2 områder, hvor zone 1. var Nordslesvig, som vi kalder Sønderjylland, og zone 2. var det vi kalder Sydslesvig.

Den første Nimbus motorcykle "Kakkelovnsrøret" som den blev kaldet, så dagens lys i 1919, og blev produceret i 1250 eksemplarer.

Dronning Dagmar, datter af Christian IX og Dr. Louise, gift med Zar Aleksander af Rusland, hentes på Krim, og lever sine sidste år nord for København på Hvidøre.

1920.

Fredsslutningen i 1918 som betød at Danmark kunne få en del af det der var gået tabt i 1864 tilbage, fik optimisterne til at håbe på at flytte grænsen til Ejderen, men regeringen ønskede kun at få de områder der havde dansksindet flertal tilbage, man ville ikke risikere at få et fjendtligtsindet flertal inden for riget.

Ved folkeafstemningen den 10. februar 1920 fik zone 1. et stort Dansk flertal, og zone 2. et stort Tysk flertal, hvilket gjorde at grænsen blev trukket som vi kender den i dag.

Den 10. juli red kong Christian 10. over grænsen på en hvid hest, under jubel og til glæde for alle.

Den 4. marts 1920, blev den første tilladelse til salg af varme pølse på gaden i Danmark, givet.

1922.

Niels Bohr modtog Nobelprisen i fysik.

Landmandsbankens krak i 1922, kostede den danske stat store summer, ligesom Christian X og hans bror Prins Harald mistede mange penge. Det var dog værre for Prins Valdemar og især dennes søn Prins Aage, han meldte sig til fremmedlegionen og opnåede at blive bataljonschef, og meget populær. Prins Aage blev i 1923 udnævnt til æresmedlem i Garderforeningen i København

Dronning Dagmar dør og bisættes i Roskilde hvorfra hun i 2006 overføres til Rusland, og stedes til hvile i Sankt Petersborg ved siden af Aleksander.

1924.

Josef Stalin kom til magten i kommunistpartiet, og dermed i Sovjetunionen, dvs. Rusland, Ukraine, Hviderusland, Armenien, Azerbajdzjan og Georgien, som var opstået på ruinerne af det gamle Zarrige, han kom indtil sin død i 1953 til at stå i spidsen for et meget brutalt regime, med vold og terror og massearrestationer af regimets modstandere.

1925.

Som en af de første civile lufthavne i verden, blev Københavns Lufthavn grundlagt i 1925.

For de mange der ikke havde mulighed for at komme i luften, blev den til et yndet udflugtsmål om søndagen, hvor man kunne se de store maskiner lette og lande. Da en ny lufthavnsterminal stod færdig i 1939, brød anden verdenskrig ud og stoppede midlertidig for yderligere udvikling.

1926.

Undervandsbåden **Rota**, - der i 1924 var under kommando af S.H. Rolsted - kolliderer i 1926 under en ubådsmanøvre, med krydseren Hejmdal uden at der skete alvorlige skader.

1929.

Selv om det var nødvendigt for USA at indtræde i krigen i 1917. var det ikke populært, og ved præsidentvalget i 1920 blev Warren G. Harding valgt med stort flertal.

Han isolerede USA fra omverdenen og en periode med økonomisk fremgang begyndte.

Begrebet "De brølende tyvere" kender de fleste og kendetegner en økonomisk fremgang uden lige.

USA blev rigere og rigere over de næste ti år. Bilindustrien, repræsenteret ved Henry Ford, var flagskibet i amerikansk økonomi, og hele befolkningen mærkede en betydelig velfærdsfremgang.

Da der blev indført spiritusforbud, gav det grundlag for smuglervirksomhed og en illegal produktion af alkohol, og gangsterkonger som Al Capone havde kronede dage

I 1923 var der en omfattende skandale vedrørende korrupsion med regeringens oliereserver. De mange tjente penge, og også lånte penge, blev investeret i aktier hvorved kurserne blev overophedet så da kurserne begyndte at vige, gik der panik i folk, den 29. oktober kollapsede aktiemarkedet og følgerne var enorme.

Småsparerne mistede deres opsparing og virksomheder gik konkurs, og hele verden kom ud i en økonomisk depression.

1932.

Stalin havde i 1929 begyndt en tvangskollektivisering af landbruget, således at han kunne kontrollere bønderne som var den økonomisk stærkeste erhvervsgruppe, men at tvinge de Ukrainske bønder ind i et kollektiv gav store problemer som bl.a. resulterede i hungersnød i 1932-33.

1933.

Ved præsidentvalget i USA i 1932, havde Franklin Delano Roosevelt vundet, og satte sig i præsidentstolen den 1. januar 1933.

I Tyskland modtog rigspræsident, Paul von Hindenburg, Adolf Hitler for at anmode ham om at danne tysklands næste regering. Ved Rigsdagsvalget var Det Nationalsocialistiske Arbejderpart blevet det største parti med 37% af stemmerne.

Allerede i juli 1933 udstedte Hitler en lov der forbød alle andre partier end DNSAP.

Året efter udråbte Hitler sig selv til rigskansler – efter Hindenburgs død – og samtidig som hærens øverstkommanderende, med titel af ”Führer”

Kanslergadeforliget den 30. januar, betød et indgreb i overenskomstforhandlingerne, en statslig kontrol med import og eksport, og det fastlagde også en fast valutapolitik.

1935.

Kronprins Frederik forlover sig den 15. marts med Ingrid af Sverige, og den 24. maj indgår de ægteskab i Storkyrkan i Stockholm.

1936.

De olympiske lege i Berlin var oprindeligt en slags compensation til Tyskland for de lege der ikke blev til noget i 1916 pga. første verdenskrig. Men beslutningen kunne næppe have været mere uheldig, for nu blev legene ét stort propagandanummer for Hitler og hans naziregime.

1937.

Golden Gate Bridge blev indviet i 1937, ligesom - uden sammenligning – Storestrømsbroen, mellem Sjælland og Falster.

1938.

Den 9. november 1938, senere kendt som ”krystalnatten” blev der af den tyske regering foranstaltet et overfald på jøderne, hvor mange blev pryglet ihjel og omkring 25.000 fængslet, ligesom forretningsindehaveres vinduer blev knust, efter denne nat kunne jøderne ikke længere færdes frit og de måtte finde sig i at blive nedværdiget, denne forfølgelse resulterede senere i gaskamre.

1939.

Hitlers annektering af Østrig i 1938 skete foran et passivt Europa.

I september 1939 invaderede Tyskland ved et lynangreb Polen, først da gik det op for verden hvilken modstander de stod over for.